

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 13. února 2020 ve věci č. 45245/15 – *Gaughran proti Spojenému království*

Senát první sekce Soudu rozhodl jednomyslně, že uchovávání biometrických dat (profilů DNA), otisků prstů a fotografií osob odsouzených za trestný čin, za který je možno uložit trest odnětí svobody, na neomezenou dobu, bez rozlišení dle závažnosti činů a bez možnosti přezkumu nezbytnosti trvání uchovávání je v rozporu s článkem 8 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

V říjnu 2008 byl stěžovatel zadržen policií, jelikož řídil automobil pod vlivem alkoholu. Téhož dne mu byly sejmuty otisky prstů, pořízena fotografie a odebrán vzorek DNA, z něhož byl následně vytvořen profil DNA. V listopadu 2008 byl stěžovatel za zmíněný čin, za který lze uložit trest odnětí svobody, odsouzen k peněžitému trestu ve výši 50 liber a byl mu uložen zákaz řízení na dobu 12 měsíců.

V lednu 2009 poté, co Soud rozhodl věc *S. a Marper proti Spojenému království* (č. 30562/04 a 30566/04, rozsudek velkého senátu ze dne 4. prosince 2008), stěžovatel namítal nezákonnost uchování jeho fotografií, otisků prstů a vzorku DNA a žádal, aby tato data byla smazána. Policie odpověděla, že změny právní úpravy, které v návaznosti na zmíněný rozsudek provede vláda Spojeného království, jí budou respektovány. Stěžovatelovy vzorky DNA tak byly zničeny v roce 2015, avšak fotografie, otisky prstů a profil DNA jsou nadále policií uchovávány, a to na časově neomezenou dobu.

V řízení před vrchním soudem stěžovatel namítal porušení článku 8 Úmluvy. V roce 2012 soud rozhodl, že uchovávání biometrických údajů bylo přiměřeným zásahem do práv chráněných článkem 8 Úmluvy, a to zejména z důvodu účelnosti databáze. Usvědčená osoba dle soudu nemůže očekávat stejná práva jako osoba nevinná. Nadto, uchovávaná data lze použít k identifikaci pouze za použití sofistikovaných přístrojů a použití těchto dat je chráněno zákonem. Nejvyšší soud následně v roce 2015 též označil uchovávání dat za přiměřené a připomněl, že fotografie je uchovávána v databázi, která neumožňuje porovnávat fotografie za pomoci funkce rozpoznání obličeje. Projednávaná věc byla podle nejvyššího soudu odlišná od citované věci *S. a Marper proti Spojenému království* zejména v tom, že závěry vyslovené v tomto rozsudku se vztahují k osobám, které nebyly odsouzeny, což nebyl případ stěžovatele. Dále nejvyšší soud zdůraznil, že Spojené království uchovává biometrická data pouze u trestných činů, za něž lze uložit trest odnětí svobody.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že časově neomezené uchování jeho biometrických dat, otisků prstů a fotografií představuje nepřiměřený zásah do jeho práv chráněných článkem 8 Úmluvy.

a) *Zda došlo k zásahu do stěžovatelových práv*

Na úvod Soud připomněl, že není sporu o tom, že profil DNA je osobním údajem a jeho uchováváním došlo k zásahu do stěžovatelova práva na respektování soukromého života (*S. a Marper proti Spojenému království*, cit. výše, § 67–77). Stejně tomu je i u otisků prstů (tamtéž, § 77 a 86).

Co se týká uchovávání fotografií, Soud poznamenal, že mezi stranami není sporu o tom, že v tomto ohledu též došlo k zásahu do stěžovatelových práv. Jelikož se však Soud touto otázkou dosud specificky nezabýval a dle dřívější judikatury Komise nebylo odebrání fotografie podezřelého při zadržení a její následné uchovávání považováno za zásah do práva na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy (např. *Friedl proti Rakousku*, č. 15225/89, rozhodnutí Komise ze dne 16. května 1996), Soud doplnil, že koncept soukromého života zahrnuje i prvky vztahující se k právu člověka na zobrazení sebe sama. Lokální policejní databáze, v níž byla fotografie stěžovatele uložena, nedisponuje

technologií rozpoznávání obličeje. Fotografie z této databáze nicméně policie může nahrát do celostátní databáze, která již rozpoznávání umožňuje. Dle Soudu tedy není pochyb, že uchovávání fotografie na neomezenou dobu v databázi, která umožňuje, byť zprostředkovaně, použití technologií rozpoznávání obličeje, představuje zásah do práva na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

b) Zákonnost zásahu

Soud konstatoval, že příslušná zákonná ustanovení jsou totožná, jaká byla relevantní ve věci *S. a Marper proti Spojenému království* (cit. výše), v níž posouzení otázky zákonnosti spojil s posouzením nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti. V projednávané věci proto Soud postupoval stejně.

c) Legitimní cíl

Stejně jako ve věci *S. a Marper proti Spojenému království* (cit. výše) Soud shledal, že namítaný zásah sledoval legitimní cíl předcházení zločinnosti.

d) Nezbytnost v demokratické společnosti

Na rozdíl od věci *S. a Marper proti Spojenému království* (cit. výše), kde se jednalo o uchovávání dat osob, které nebyly odsouzeny, šlo v projednávané věci o uchovávání dat osob, které odsouzeny byly. Žalovaná vláda zastávala názor, že otázka uchovávání těchto dat spadá z důvodu neexistence shody na evropské úrovni plně do prostoru pro uvážení státu. Soud proto považoval za klíčové určit, jaká míra shody v dané věci mezi smluvními státy Úmluvy panuje.

1. Shoda mezi smluvními státy Úmluvy

Ve vztahu k otiskům prstů a fotografiím Soud uvedl, že z nich za současného stavu technologií nelze určit např. příbuzenské vztahy mezi jednotlivci. Neomezenou dobu uchovávání těchto dat je proto možné postavit naroveň s lhůtou do konce života dotčeného jednotlivce. Většina evropských států nicméně omezila dobu uchovávání těchto dat.

Situace je však dle Soudu odlišná u profilů DNA. Tato data mohou mít dopad na osoby, které jsou biologicky spřízněny s dotčným jednotlivcem, i po jeho smrti. Použití profilů DNA pro učení příbuzenských vztahů je vysoce citlivá věc a vyžaduje striktní kontrolu. U uchovávání profilů DNA tedy není možné položit rovnítko mezi neomezeným uchováváním dat a jeho omezením na dobu života dotčeného jednotlivce. Neomezenou dobu uchovávání profilů DNA vedle Spojeného království umožňuje pouze pět států z celkem 32, které Soud podrobil srovnání. Velká většina států tedy dobu uchovávání časově omezila. Spojené království sice uchovává data jen u osob, které byly odsouzeny za trestné činy, za něž lze uložit trest odnětí svobody, ale škála tako vymezených trestných činů je stále velmi široká. Britský systém je tedy dle Soudu namísto hodnotit tak, že umožňuje uchovávání dat bez ohledu na povahu a závažnost činu (*S. a Marper proti Spojenému království*, cit. výše, § 26, 110 a 119).

S ohledem na výše řečené Soud učinil dílčí závěr, že v projednávané věci je prostor pro uvážení státu zúžen shodou mezi smluvními státy Úmluvy na potřebě časového omezení délky uchovávání předmětných dat, a to zejména profilů DNA.

2. Soudní přezkum

Soud dále připomněl, že na poli článku 8 Úmluvy je prostor pro uvážení chápán tak, že přistoupily-li vnitrostátní soudy k pečlivému přezkumu skutkových okolností, použily příslušné mezinárodní lidskoprávní standardy v souladu s Úmluvou a adekvátně vyvážily soupeřící zájmy, Soud nebude nahrazovat jejich věcné závěry svými vlastními závěry, ledaže by pro takový postup existovaly naléhavé důvody (např. *McDonald proti Spojenému království*, č. 4241/12, rozsudek ze dne 20. května 2014, § 56–57). Dle Soudu však v projednávané věci naléhavé důvody byly dány. Vnitrostátní soudy totiž při posouzení přiměřenosti uchovávání fotografií vycházely z toho, že není možné použít technologie rozpoznávání obličeje, což již nicméně technologický vývoj umožnil. Nejvyšší soud dále vycházel z premisy, že jen velmi málo evropských států umožňuje přezkum uchovávání dat, zatímco ze srovnávací analýzy vyplývá opak – 25 států zavedlo specializovaný nebo soudní přezkum a pouze pět

nikoli. Konečně, nejvyšší soud své rozhodnutí opřel i o dílčí závěr, že časově neomezená doba uchovávání biometrických dat je ve svých účincích stejná jako doba omezená úmrtím dotčené osoby, což však dle Soudu neplatí. Z těchto důvodů proto Soud shledal, že je namístě závěry vnitrostátních soudů věcně přehodnotit.

3. Závěry

Jak Soud uvedl výše, státy při stanovení doby uchovávání biometrických dat odsouzených osob požívají zúženého prostoru pro uvážení. Samotná délka uchovávání však není nutně rozhodující aspekt – důležité též je, zda příslušný režim rozlišuje dle závažnosti trestných činů a jaké má jednotlivec k dispozici pojistky. Pakliže stát dobu uchovávání neomezí, nabývá existence funkčních záruk rozhodujícího významu (*Catt proti Spojenému království*, č. 43514/15, rozsudek ze dne 24. ledna 2019, § 119).

Soud dále odmítl argument, že čím více dat je uchováváno, tím více trestným činům se podaří předejít, který by dle Soudu vedl k tomu, že je namístě uchovávat data o celé populaci, včetně již zemřelých osob, což je zjevně nepřiměřené (*M. K. proti Francii*, č. 19522/09, rozsudek ze dne 18. dubna 2013, § 40). Stejně tak dle Soudu nelze neomezené uchovávání biometrických dat odůvodňovat potřebou zajistit účinné vyšetřování činů spadajících pod článek 2 Úmluvy – státy jsou povinny naplnit tento svůj závazek způsobem, který respektuje i ostatní práva a svobody jednotlivců a nastolí mezi nimi náležitou rovnováhu (*Aycaguer proti Francii*, č. 8806/12, rozsudek ze dne 22. června 2017, § 34).

Stěžovatel navíc neměl k dispozici žádnou možnost požádat o výmaz dat v řízení, v němž by bylo přezkoumáno, zda s ohledem na závažnost a povahu spáchaného činu, dobu, která od jeho spáchání uplynula, věk stěžovatele a jeho současnou osobnost je stále nezbytné, aby jeho data byla nadále uchovávána.

Soud tedy rozhodl, že uchováváním biometrických dat bez časového omezení i po okamžiku, kdy je odsouzení zhlazeno, bez rozlišování závažnosti spáchaného činu a bez možnosti přezkumu nezbytnosti dalšího uchovávání, žalovaný stát porušil spravedlivou rovnováhu mezi soupeřícími veřejnými a soukromými zájmy. Ke stejnému závěru je dle Soudu nutné dojít i ohledně otisků prstů a fotografií, byť zde státy požívají o trochu širšího prostoru pro uvážení. Došlo proto k porušení článku 8 Úmluvy.